

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av 3 kap. 11 § i förundersökningslagen och 1 kap. 8 a § och 5 kap. 13 § i lagen om rättegång i brottmål

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att förundersökningslagen och lagen om rättegång i brottmål ändras. Syftet med propositionen är att påskynda behandlingen av brott mot barn.

I propositionen föreslås det att förundersökning ska göras skyndsamt om det finns misstanke om ett sexualbrott mot en person som är under 18 år eller misstanke om ett brott mot en under 18-årig persons liv, hälsa, frihet, integritet, frid eller ära. Även åklagaren ska i dessa fall skyndsamt avgöra om han eller hon ska väcka åtal, och åtal ska väckas utan dröjsmål. I domstolen ska huvudförhandlingen i dessa situationer påbörjas inom 30 dagar från det att ärendet blev anhängigt.

Genom denna proposition genomförs regeringsprogrammet för statsminister Sanna Marins regering, enligt vilket regeringen fäster särskild uppmärksamhet vid personlig integritet och på att minska brott mot liv och hälsa, brott mot barn samt våld i nära relationer.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2023 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagarna avses träda i kraft i oktober 2023.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
MOTIVERING	3
1 Bakgrund och beredning.....	3
1.1 Bakgrund.....	3
1.2 Beredning.....	3
2 Nuläge och bedömning av nuläget.....	4
2.1 Behandling av brott mot barn vid förundersökning och straffprocessen	4
2.2 Internationell utveckling	4
2.3 Bedömning av nuläget.....	6
3 Målsättning	8
4 Förslagen och deras konsekvenser.....	8
4.1 De viktigaste förslagen.....	8
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna	8
4.2.1 Samhälleliga konsekvenser	8
4.2.2 Konsekvenser för myndigheterna	9
4.2.3 Ekonomiska konsekvenser	9
5 Handlingsalternativen och deras konsekvenser	11
6 Remissvar	11
7 Specialmotivering	13
7.1 Förundersökningslagen	13
7.2 Lagen om rättegång i brottmål	13
8 Ikraftträdande.....	14
9 Förhållande till andra propositioner.....	14
9.1 Samband med andra propositioner.....	14
9.2 Förhållande till budgetpropositionen	14
10 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	14
LAGFÖRSLAG	16
1. Lag om ändring av 3 kap. 11 § i förundersökningslagen	16
2. Lag om ändring av 1 kap. 8 a § och 5 kap. 13 § i lagen om rättegång i brottmål	17
BILAGOR.....	19
PARALLELLTEXTER	19
1. Lag om ändring av 3 kap. 11 § i förundersökningslagen	19
2. Lag om ändring av 1 kap. 8 a § och 5 kap. 13 § i lagen om rättegång i brottmål	20

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

I regeringsprogrammet för statsminister Sanna Marins regering konstateras att man i syfte att realisera straffansvaret och påskynda behandlingstiderna vid brott ska polisens, åklagarnas och domstolarnas resurser utökas så att behandlingstiderna för hela den rättsliga processen förkortas (förundersökning, åtal och domstolsbehandling fram till lagakraftvunnen dom, s. 79). Regeringen fäster särskild vikt vid att minska brott mot personlig integritet samt brott mot liv och hälsa, i synnerhet brott mot barn samt våld i nära relationer. Möjligheten till låg anmälnings-tröskel i syfte att hjälpa offer i en särskilt utsatt ställning förbättras och myndigheternas praxis stärks (s. 79).

Justitieministeriet och inrikesministeriet tillsatte den 4 april 2019 professor Matti Tolvanen till utredningsperson. Han hade till uppgift att utifrån Lean-principerna bedöma hur väl rättskedjan samt polisens, Åklagarmyndighetens och tingsrätternas praxis och förfaranden vid behandlingen av brottmål fungerar. Målet för projektet var att förkorta behandlingstiderna och säkerställa en fungerande rättskedja. Särskild uppmärksamhet skulle fästas vid väntetiderna, värdekedjan och flödet av ärenden. Uppmärksamhet skulle fästas vid både enkla vardagsbrott och krävande, allvarligare brott. Särskild vikt skulle fästas vid förfarandena i allvarliga brott mot barn. I de höranden som ordnades för utredningen lyftes starkt fram längden på behandlingstider i fråga om brott mot barn och de ändringar i lagstiftningen som den situationen förutsätter. Utredningen publicerades den 28 januari 2020 (LEAN-projekt för att bedöma rättskedjan, Justitieministeriets publikationer, Utredningar och anvisningar 2020:6, på finska, nedan kallad Lean-rapporten).

Riksdagens justitieombudsman Petri Jäskeläinen har i sitt avgörande av den 2 september 2020 (EOAK/5625/2020, på finska) fört fram problem som hänför sig till längden på behandlingsprocessen i fråga om brott mot barn. I avgörandet ansåg justitieombudsmannen att det vore motiverat att föreskriva att förundersökning ska göras skyndsamt när målsäganden är under 18 år, åtminstone när det är fråga om brott mot liv, hälsa och sexuell självbestämmanderätt. En granskning av hur snabbt hela straffprocessen utförs, inte enbart förundersökningen, är dock motiverad. Utöver ändringar i lagstiftningen förs i avgörandet säkerställande av tillräcklig yrkeskompetens och tillräckliga resurser för främjande av att processer utförs skyndsamt fram.

1.2 Beredning

Den 27 maj 2020 tillsatte justitieministeriet en arbetsgrupp för bedömning av olika metoder som effektiviserar straffprocessen och av behoven att ändra förundersökningslagen (805/2011) (nedan arbetsgruppen för straffprocessen) samt en arbetsgrupp för undersökning av behovet av ändringar i tvångsmedelslagen (806/2011) (OM058/00/2020). Arbetsgruppen för straffprocessen hade som mål att effektivisera och påskynda behandlingen av brottmål, så att de mål som hänför sig till detta i regeringsprogrammet uppnås, och skulle göra det särskilt med beaktande av de utvecklingsförslag som lades fram i Lean-rapporten. Målet var också att bedöma andra behov av att ändra förundersökningslagen. Arbetsgruppens uppgift var att bereda förslag till behövliga lagändringar.

Arbetsgruppens enhälliga betänkande publicerades den 18 mars 2022 (Effektivisering av straffprocessen, Justitieministeriets publikationer, Betänkanden och utlåtanden 2022:14).

Utlåtanden om betänkandet begärdes av 71 instanser. Dessutom kunde vem som helst lämna ett utlåtande om betänkandet i tjänsten utlåtande.fi.

Det lämnades 53 utlåtanden om betänkandet. Remissvaren behandlas närmare i propositionens avsnitt 6.

Beredningsunderlaget till propositionen finns i den offentliga tjänsten under adressen <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM058:00/2022>.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Behandling av brott mot barn vid förundersökning och straffprocessen

I lagstiftningen om straffprocessen finns särskilda bestämmelser om kraven på hur snabb behandlingen av ett brott ska vara när den som misstänks eller åtalas för ett brott inte har fyllt 18 år. I lagen finns inga bestämmelser om skyndsam behandling av brott när det är fråga om en målsägande som inte har fyllt 18 år. Polisstyrelsen har i sin anvisning om barn som målsägande och vittnen vid förundersökning gett polisen anvisningar om att i dessa situationer omedelbart påbörja förundersöknings- och tvångsmedelsåtgärder och utan dröjsmål verkställa förundersökningsåtgärderna (POL-2019-34669. Lapsi poliisitoiminnassa ja esitutkinnassa, i kraft 01.01.2020–31.12.2024).

Enligt 3 kap. 11 § i förundersökningslagen ska förundersökning göras utan ogrundat dröjsmål. När en person som inte har fyllt 18 år är misstänkt för brott eller för en brottslig gärning som han eller hon har begått före fyllda 15 år, ska förundersökning göras skyndsamt. Enligt 1 kap. 8 a § 2 mom. i lagen om rättegång i brottmål (689/1997) måste åklagaren skyndsamt avgöra om han eller hon ska väcka åtal om den som misstänks för brott är yngre än 18 år. Även åtalet ska väckas utan dröjsmål.

Med tanke på tillämpningen av de ovan nämnda bestämmelserna är det inte avgörande hur gammal en brottsmisstänkt eller en som begått ett brott eller en brottslig gärning var vid den tidpunkt då brottet begicks, utan hur gammal han eller hon är när åtgärden genomförs, alltså när bestämmelsen tillämpas. (U 88/2013 rd, s. 3, RP 222/2010 rd, s. 197, 202–203, Ungdomsbrottskommissionens betänkande. Justitieministeriet, kommittébetänkande 2003:2, s. 58, på finska, och Marttunen, Matti. Nuorisorikosoikeus: Alaikäisten rikosten seuraamukset kriminaalipoliittisesta ja vertailevasta näkökulmasta. Helsingfors universitet 2008, s. 18 och 207).

I 5 kap. 13 § 2 mom. i lagen om rättegång i brottmål föreskrivs det att om en svarande som inte har fyllt 18 år åtalas för ett brott för vilket, under de omständigheter som nämns i åtalet, föreskrivs strängare straff än fängelse i sex månader, ska huvudförhandlingen hållas senast 30 dagar efter det att brottmålet blev anhängigt. Om huvudförhandlingen ställs in, ska en ny huvudförhandling hållas inom 30 dagar från den dag då huvudförhandlingen skulle ha hållits. Bestämmelsen ska tillämpas om svaranden inte har fyllt 18 vid den tidpunkt då målet blir anhängigt (RP 82/1995 rd, s. 70).

2.2 Internationell utveckling

Man strävar efter att skydda barn i straffrättsliga förfaranden genom flera instrument som godkänts inom ramen för EU-rätt och internationell rätt. Till de grundläggande fri- och rättigheter

som artikel 47 om rätten till ett effektivt rättsmedel och till en opartisk domstol i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna hänför sig, hör bland annat kravet på att inom skälig tid få sin sak prövad i en rättvis och offentlig rättegång. I Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/29/EU om fastställande av miniminormer för brottsoffers rättigheter och för stöd till och skydd av dem samt om ersättande av rådets rambeslut 2001/220/RIF (nedan offerdirektivet) krävs att man tillämpar ett barnorienterat förhållningssätt där vederbörlig hänsyn tas till barnets ålder, mognad, synpunkter, behov och problem. Enligt skäl 57 i direktivet bör det förutsättas att barn som är brottsoffer kommer att dra nytta av särskilda skyddsåtgärder. Europeiska unionens domstol har med stöd av rådets rambeslut 2001/125/RIF om brottsoffrets ställning i straffrättsliga ärenden, som föregick offerdirektivet, konstaterat att barn kan anses vara utsatta med hänsyn till deras ålder och de brott de anser sig ha blivit utsatta för. På basis av detta har barn rätt till särskilt skydd (mål-105/03, brottmål mot Maria Pupino [stora avdelningen], den 16 juni 2005, punkt 53).

En av de sju tyngdpunkterna i EU:s strategi för barnets rättigheter (COM(2021) 142 final, den 24 mars 2021), som publicerades år 2021, är att bidra till ett barnvänligt rättsväsende. I ett barnvänligt rättsväsende är det fråga om att säkerställa att alla barnets rättigheter kompromisslöst respekteras i de rättsliga förfarandena och att det samtidigt tas vederbörlig hänsyn till barnets utvecklings- och kunskapsnivå samt omständigheterna i fallet. I EU-rådets slutsatser om strategin uppmanas medlemsstaterna att säkerställa att barnets bästa kommer i främsta rummet i alla rättsliga förfaranden och att ärenden som rör barn behandlas utan onödigt dröjsmål (rådets slutsatser om EU:s strategi för barnets rättigheter, 10024/22, den 9 juni 2022).

En del av ett barnvänligt rättsväsende är också snabb handläggning. Ett delområde i de riktlinjer för ett barnvänligt rättsväsende som antogs av Europarådets ministerkommitté år 2010 är undvikande av onödigt dröjsmål. Enligt riktlinjerna ska man i alla förfaranden som rör barn tillämpa skyndsamhetsprincipen för att säkerställa ett snabbt agerande och trygga barnets bästa, med respekt för rättsstatens principer (Riktlinjer från Europarådets ministerkommitté för ett barnvänligt rättsväsende, den 17 november 2010, punkt 50).

De internationella överenskommelser som är viktiga med tanke på längden på behandlingen av brott mot minderåriga och som är förpliktande för Finland är FN:s konvention om barnets rättigheter (FördrS 60/1991) samt det fakultativa protokollet till konventionen om barnets rättigheter om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi (FördrS 40–41/2012), Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (FördrS 53/2015, Istanbulkonventionen) och Europarådets konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp (FördrS 88/2011, Lanzarotekonventionen), vilka förpliktar att skydda barnets rättigheter och att ordna en effektiv process för utredning och åtal av brott mot barn.

I artikel 3.1 i konventionen om barnets rättigheter föreskrivs det att vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, ska barnets bästa komma i främsta rummet. Artikel 39 i konventionen förpliktar konventionsstaterna att vidta alla lämpliga åtgärder för att främja fysisk och psykisk rehabilitering samt social återanpassning av ett barn som utsatts för någon form av vanvård, utnyttjande eller övergrepp eller för tortyr eller någon annan form av grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning eller för väpnade konflikter. Sådan rehabilitering och återanpassning ska ske i en miljö som befrämjar barnets hälsa, självrespekt och värdighet.

Artikel 8.1 a i det fakultativa protokollet till FN:s konvention om barnets rättigheter om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi förpliktar till att besluta om lämpliga åtgärder

för att under alla stadier av det straffrättsliga förfarandet skydda de rättigheter och intressen de barn har som är offer för de verksamheter som är förbjudna enligt protokollet, genom att erkänna barnens sårbarhet och anpassa förfarandena till deras särskilda behov. Artikel 8.1 g i konventionen förpliktar till att undvika onödigt försening i handläggningen av ärenden och verkställande av avgöranden som rör ersättning till barnen. Även artikel 49.1 i Istanbulkonventionen förpliktar avtalsparterna att vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att utredningar och rättsliga förfaranden vid alla former av våld som faller inom ramen för den konventionen genomförs utan oskäligt dröjsmål.

FN:s kommitté för barnets rättigheter har i den allmänna kommentaren nr 14 (2013) om barnets rätt att i första hand få beaktat vad som bedöms vara barnets bästa preciserat de skyldigheter som åläggs konventionsstaterna enligt artikel 3.1 i konventionen om barnets rättigheter. Kommittén framhäver att principen om barnets bästa i brottmål inte bara gäller barn i konflikt med lagen, utan även barn i kontakt med den (som brottsoffer eller vittnen) (CRC/C/GC/14, punkt 28). I beslut som rör barn som kollektiv – till exempel när lagar stiftas – måste barns bästa bedömas och fastställas med utgångspunkt i de omständigheter som råder för den grupp av barn det gäller och för barn i allmänhet (CRC/C/GC/14, punkt 32). Dessutom lyfter kommittén i sin allmänna kommentar fram sådana rättsliga förfaranden som krävs för att garantera att barnets bästa verkställs. För tidsuppfattningens del konstaterar kommittén att barn och vuxna inte uppfattar tidens gång på samma sätt. Försenade eller utdragna beslutsprocesser får särskilt ogynnsamma följder för barn eftersom de utvecklas. Därför anser kommittén att förfaranden och processer som rör eller påverkar barn bör prioriteras och fullföljas på kortast möjliga tid (CRC/C/GC/14, punkt 93).

Enligt artikel 14.1 i Lanzarotekonventionen har varje avtalspart förbundit sig att vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att hjälpa brottsoffer på lång och kort sikt i deras fysiska och psykosociala återhämtning. I artikel 30 i konventionen åläggs parterna bland annat skyldigheten att vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att utredningar och straffrättsliga förfaranden genomförs till barnets bästa och med hänsyn till barnets rättigheter. Parterna ska också anta en beskyddande hållning gentemot brottsoffer, säkerställa att utredningar och straffrättsliga förfaranden inte förvärrar det trauma som barnet upplevt och att straffrättskipningen följs upp med hjälpinsatser, där så är lämpligt. Dessutom ska parterna säkerställa att utredningar och straffrättsliga förfaranden prioriteras och genomförs utan obefogad försening.

2.3 Bedömning av nuläget

Under de senaste åren har olika aktörer fäst uppmärksamhet vid de långa behandlingstiderna för brott mot barn. Frågan har lyfts fram bland annat i olika arbetsgruppers rapporter och utredningar samt i barnombudsmannens årsberättelser. Riksdagens justitieombudsman Petri Jäskeläinen har i sitt avgörande av den 2 september 2020 (EOAK/5625/2020) lyft fram problemen när det gäller processens längd i brott mot barn. I avgörandet ansåg justitieombudsmannen att det vore motiverat att föreskriva att förundersökning ska göras skyndsamt när målsäganden är under 18 år, åtminstone när det är fråga om brott mot liv, hälsa och sexuell självbestämmanderätt. En granskning av hur snabbt hela straffprocessen utförs, inte enbart förundersökningen, är dock motiverad. Utöver ändringar i lagstiftningen förs det i avgörandet säkerställande av tillräcklig yrkeskompetens och tillräckliga resurser för främjande av att processer utförs skyndsamt fram.

I rapporten från den arbetsgrupp som åren 2017–2018 arbetade med främjande av god praxis för beaktande av brottsoffers behov lyftes det fram att processerna för brott mot barn pågår länge. Enligt rapporten kan förundersökningens och hela straffprocessens långa varaktighet vid

brott mot barn betraktas som ett problem. Arbetsgruppen ansåg det vara motiverat att noggrannare utreda orsakerna till långa behandlingstider (Justitieministeriet, Betänkanden och utlåtanden, 44/2018, s. 62–66, på finska).

I en undersökning som beställdes av statsrådet och genomfördes av Institutet för kriminologi och rättspolitik och som publicerades 2021 utreddes straffprocessernas längd och orsakerna till den när det gäller sexualbrottmål mot barn. I undersökningen konstaterades det att straffprocessen för sexualbrott mot barn i genomsnitt pågår längre än vid andra allvarliga sexual- och våldsbrott. Den totala längden på straffprocessen för sexuellt utnyttjande av barn samt grovt sexuellt utnyttjande av barn förlängdes i snitt i hela landet från 19 månader till över 23,1 månader från år 2014 till år 2019. Straffprocessen för våldtäkter av normalgraden pågick i genomsnitt 17,7 månader år 2014 och förlängdes med två månader till 19,7 månader fram till år 2019 (Fagerlund, Monica och Toivonen, Virve-Maria. Straffprocessens längd i fråga om sexualbrott mot barn. Publikationsserie för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet 2021:3, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-013-4>, på finska).

Vid grov våldtäkt, tvingande till sexuell handling samt andra sexualbrott sjönk däremot medellängden på straffprocesserna under granskningsperioden, det vill säga att processerna alltså blev snabbare. Den sammanlagda handläggningstiden för grov våldtäkt sjönk från 20 månader år 2014 till 15,5 månader år 2019. Istället för faktorer som har att göra med brottstyp och berörda parter, betonas i resultaten regionala skillnader i myndigheternas arbete i fråga om vart resurser riktas, organisering av arbetet och samarbetet myndigheter emellan. Vanligtvis pågår förundersökningen längst, men de regionala skillnaderna är stora. Fördröjande faktorer noterades särskilt vid förundersökningen. Åklagarfasen var allmänt sett den smidigaste fasen i straffprocessen och i den verkar det finnas minst behov av ändringar. I behandlingen vid domstolarna bör uppmärksamhet fästas vid organiseringen av arbetet och hur smidigt beredningen fortskrider.

Enligt en publikation av Institutet för hälsa och välfärd som blev färdig år 2020 pågår behandlingen av sexualbrott mot barn längre än behandlingen av sexualbrott mot vuxna. Barns och familjers återhämtning fördröjs och hindras av långa behandlingstider. De detaljerade utvecklings- och lösningsförslag som fördes fram i publikationen är specialisering för yrkesverksamma och centralisering av behandlingen av ärenden, multiprofessionell förbehandling av ärenden, tidsfrister som fogas till lagstiftningen samt statistikföring och upptecknande av förhör (transkribering) som är av högre kvalitet än för tillfället. Samtidigt konstateras det ändå att påskyndande av behandling inte ska ske på bekostnad av kvaliteten eller rättsskyddet (Laajasalo, Taina – Korkman, Julia – Rajala, Rika. Lapsiin kohdistuvien väkivaltarikosten tutkintaa nopeutettava. Päätösten tueksi 3/2020, Institutet för hälsa och välfärd, på finska).

Även i de höranden som ordnades för Lean-rapporten lyftes starkt fram ett stort behov av att allvarligt överväga huruvida det för förundersökning av sexual- och våldsbrott mot barn i lagen borde införas bestämmelser om en maximitid, vilken får överskridas endast av synnerligen vägande skäl.

Speciellt viktigt kan snabb behandling anses vara i vissa brottstyper. På basis av de ovan nämnda utredningarna, undersökningarna och riksdagens justitieombudsmans avgörande av den 2 september 2020 är åtminstone brott mot liv och hälsa samt sexualbrott sådana brottstyper för vilka bestämmelser om skyndsam behandling är motiverade. Till brott mot liv och hälsa kan utöver de brott som ingår i 21 kap. i strafflagen (39/1889) också anses höra de brottstyper som är straffbara enligt 31 kap. i samma lag (RP 141/2012 rd, s. 29). Utöver dessa finns det andra brottstyper för vilka skyndsamhet är av stor betydelse. Sådana brott mot integritet, frid eller ära som avses i 24 kap. i strafflagen samt sådana brott mot frihet som avses i 25 kap. i samma lag kan typiskt vara särskilt skadliga för en minderårig målsägande och processen i anslutning till

dem kan likaså vara tung för målsäganden. Det är således motiverat att främja en skyndsam behandling även i fråga om dessa brottstyper.

I den lösning som tillämpas (i gällande lagstiftning) i fråga om misstänkta och åtalade minderåriga föreskrivs det allmänt att förundersökningen och åtalsprövningen ska handläggas skyndsamt och för domstolarna föreskrivs det om en uttrycklig tidsfrist för behandlingen. När det gäller minderåriga målsägande talar konsekvensskäl för en tillämpning av en likadan lösning. Ett annat alternativ är att föreskriva om uttryckliga tidsfrister också för förundersökningens och åtalsprövningens del, eller att på motsvarande sätt allmänt föreskriva om att behandlingen vid domstolar ska vara skyndsam. En sådan lösning kan dock medföra risker. Särskilt vid förundersökningen är det ofta svårt att förutse alla förundersökningsåtgärder och den tid de kräver. Speciellt i fråga om vålds- eller sexualbrott mot barn är man ofta tvungen att begära olika utlåtanden av utomstående och då påverkas undersökningens varaktighet också av orsaker som är oberoende av förundersökningsmyndigheterna. Även ordnande av huvudförhandling på ett strukturerat sätt förutsätter att ärendet har utretts tillräckligt vid förundersökningen. Således skulle ordinarie tidsfrister inte nödvändigtvis fungera i början av straffprocessen. Däremot finns det inga liknande drag när det gäller behandlingen vid domstolarna.

3 Målsättning

Målsättningen för propositionen är att påskynda behandlingen av brott mot barn och på detta sätt förbättra barnoffers ställning i straffprocessen. Avsikten är att göra sådana ändringar i lagstiftningen som i det ovannämnda avgörandet av justitieombudsmannen har lyfts fram som behövliga.

Propositionen motsvarar också för sin del regeringsprogrammets mål att minska antalet brott mot barn i utsatt ställning och att utveckla hjälpen till offer i särskilt utsatt ställning. Genom förslagen främjas också de i statsrådets redogörelse för den inre säkerheten (2021) uppställda målen för att effektivt och resultatrikt avslöja och utreda bl.a. brott mot barn.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås ändringar i lagstiftningen för att påskynda behandlingen av brott mot barn. Förundersökning ska göras skyndsamt om det finns misstanke om ett sexualbrott mot en person som är under 18 år eller misstanke om ett brott mot en under 18-årig persons liv, hälsa, frihet, integritet, frid eller ära. Även åklagaren ska i dessa fall skyndsamt avgöra om han eller hon ska väcka åtal. Likaså ska åtal väckas utan dröjsmål. På motsvarande sätt ska huvudförhandling i domstol när målsäganden inte har fyllt 18 år och när brottet riktar sig mot ovan nämnda skyddsintressen påbörjas senast 30 dagar från det att målet blev anhängigt.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Samhälleliga konsekvenser

Syftet med propositionen är att påskynda behandlingen av brott mot barn. Genom de föreslagna lagstiftningsändringarna förkortas den totala handläggningstiden för brott mot barn. På så sätt förbättrar propositionen barnoffers ställning i straffprocessen och effektiviserar skyddet av barn från de skadliga effekterna av brott. Principiellt är det speciellt viktigt att brottmål där barn blivit offer för brott behandlas så snabbt som möjligt.

Behovet av ändringar och sakens samhälleliga verkningar har motiverats noggrannare ovan.

4.2.2 Konsekvenser för myndigheterna

De ändringar i lagstiftningen som föreslås i propositionen innebär att polisen, åklagarna och domstolarna skyndsamt ska behandla en betydande del av de brottmål som gäller barn. Ändringarna innebär inte att antalet sådana brottmål ökar. Att behandlingen av dessa brottmål prioriteras inverkar dock på myndigheternas verksamhet, eftersom den skyndsamma behandlingen ska beaktas vid organiseringen av myndigheternas arbete. Utan resursökningar skulle ändringarna fördröja behandlingen av andra brottmål.

Genom de åtgärder som föreslås i propositionen främjas också de i statsrådets redogörelse för den inre säkerheten (2021) uppställda målen för att effektivt och resultatrikt avslöja och utreda bl.a. brott mot barn. Förslagen främjar också statsrådets mål som hänför sig till rättsvården om en förkortning av den totala handläggningstiden för brottmål.

4.2.3 Ekonomiska konsekvenser

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2023 och avses bli behandlad i riksdagen i samband med den.

I propositionen föreslås det att polisen och åklagaren skyndsamt ska behandla brott mot ett barns liv, hälsa, integritet, frid, ära eller frihet samt sexualbrott mot barn. I tingsrätten är tidsfristen för att påbörja huvudförhandling 30 dagar från det att ärendet blev anhängigt.

I och med lagstiftningsreformen kommer när det gäller polisen årligen ca 8 200 sådana ärenden som för närvarande behandlas utan särskild brådska att behandlas skyndsamt. Vid granskning av polisens statistik bör man beakta att sådana brottmål mot barn där den misstänkte inte har fyllt 18 år redan nu behandlas skyndsamt. Därför bör man granska statistik för de fall där målsäganden inte har fyllt 18 år och den misstänkte är myndig. Enligt polisens statistik för åren 2019—2021 har det per år förekommit i genomsnitt 8 240 brott mot barns liv, hälsa, integritet, frid, ära eller frihet samt sexualbrott mot barn där den misstänkte varit myndig.

Vid bedömningen av polisens behov av tilläggsanslag ska dessutom hänsyn tas till ökningen av antalet brott i Finland och Europa som begås med hjälp av internet och som gäller i synnerhet barn. De undersökningar som gäller barn och som omfattas av de ovan föreslagna bestämmelserna om skyndsamhet är olika till sitt innehåll och i genomsnitt torde en utredare klara av att per år behandla ungefär 100 sådana här ärenden som delvis kräver specialkompetens. Det är omöjligt att utan resursökningar fullgöra skyldigheterna utan att försena undersökningen av andra brott eller andra förundersökningsåtgärder (t.ex. användning av tvångsmedel).

Propositionen föranleder ett tilläggsbehov på 29 årsverken för polisen (71 000 €/årsv.). Behovet av tilläggsanslag 2023 utgör en fjärdedel av det bestående tilläggsbehovet. Polisen föranleds således ett behov av tilläggsanslag på 515 000 euro för personalkostnaderna 2023 och en årlig merkostnad på 2,059 miljoner euro från och med 2024. Dessa kostnader hänför sig till inrikesministeriets förvaltningsområde under moment 26.10.01 Polisväsendets omkostnader.

Polisens informationssystem stöder för närvarande inte de föreslagna ändringarna. Informationssystemet för polisärenden (Patja) bör ändras så att de uppgifter som krävs kan skötas. Dessutom måste ändringar också planeras i myndighetsinformationssystemet Vitja, som håller på att byggas upp. Ändringsarbetena föranleder polisen kostnader av engångsnatur på 50 000 euro för informationssystemen.

På basis av statistiken för 2019—2021 ska ca 1 800 sådana ärenden som åklagarna för närvarande handlägger utan särskild brådska handläggas skyndsamt i och med lagstiftningsreformen.

Dessutom bör det beaktas att det bland dessa brådskande ärenden finns många allvarliga och grova brott som riktar sig mot personer under 18 år. Det är således till största delen inte enbart fråga om lindriga eller enkla brottmål. I synnerhet sexualbrott och brott mot små barn är sådana som vanligen sköts av specialiståklagare eller åtminstone av åklagare som är insatta i ämnesområdet.

En skyndsam handläggning av de ärenden som omfattas av reformen utan tilläggsresurser resulterar i att även sådana åklagare som inte är förtrodda med brott mot barn eller med särdragen hos dessa brott kommer att handlägga dessa ärenden i fortsättningen. För att jämna ut åklagarnas arbetsbelastning måste dessa ärenden fördelas också på andra åklagare, eftersom en specialiståklagare inte förmår sköta åtalsprövningen och huvudförhandlingen i alltför många brådskande ärenden samtidigt. I detta fall går man miste om nyttan med specialiseringen, och effekten kan fördröja processen. Också kvaliteten på åtalsprövningen skulle bli lidande. Utan tilläggsresurser leder genomförandet av reformen dessutom oundvikligen till att handläggningstiderna för ärenden som handläggs av andra åklagare förlängs.

Propositionen föranleder ett tilläggsbehov på 10 årsverken för Åklagarmyndigheten (90 000 €/årsv.). Åklagarmyndigheten föranleds dessutom merkostnader på sammanlagt 50 000 euro (5 000 €/årsv.) för nödvändiga avgifter för servicecenter och grundläggande informationsteknik i anslutning till årsverkerna. Behovet av tilläggsanslag 2023 utgör en fjärdedel av det bestående tilläggsbehovet. Åklagarmyndigheten föranleds således ett behov av tilläggsanslag på 238 000 euro 2023 och en årlig merkostnad på 950 000 euro från och med 2024. Dessa kostnader hänförs sig till justitieministeriets förvaltningsområde under moment 25.30.01 Åklagarväsendets omkostnader.

På basis av statistiken för 2019—2021 ska ca 1 350—1 400 sådana ärenden som domstolarna för närvarande behandlar utan särskild brådska behandlas skyndsamt i och med lagstiftningsreformen. I praktiken ska en del av dessa ärenden i vilket fall som helst behandlas i skyndsamt förfarande när någon annan grund för skyndsamhet är tillämplig, t.ex. om svaranden har häktats.

Det ökade antalet ärenden som ska behandlas skyndsamt kräver kontinuerlig förberedelse av domstolarna. Det går i allmänhet inte att särskilt exakt förutse när det kommer in ärenden som ska behandlas skyndsamt. En domstol kan förbereda sig för brådskande ärenden genom att förutse att en viss del av domstolens resurser reserveras för behandlingen av dessa ärenden, även om det inte är känt när sådana ärenden blir anhängiga. Alternativt kan domstolens arbete planeras utan en sådan förhandsberedskap, och man reagerar på brådskande ärenden genom att ändra de uppgjorda planerna så att behandlingen av andra ärenden senareläggs. En större beredskap för brådskande ärenden än tidigare binder i viss mån domstolarnas resurser. Det finns dock för närvarande ingen formel för beräkning av den tilläggsresurs som föranleds av brådska. Det är dock klart att en brådskande behandling påverkar den nuvarande behandlingskapaciteten. Utan tilläggsresurser leder genomförandet av reformen dessutom till att behandlingstiderna för andra ärenden som behandlas av domstolarna förlängs.

Propositionen medför ett tilläggsbehov av åtta årsverken för domare vid domstolarna (95 000 €/årsv.), åtta årsverken för kanslipersonalen (44 000 €/årsv.) och två årsverken för stämningsmän (52 000 €/årsv.). Domstolarna föranleds dessutom merkostnader på sammanlagt 90 000 euro (5 000 €/årsv.) för nödvändiga avgifter för servicecenter och grundläggande informationsteknik i anslutning till årsverkerna. Behovet av tilläggsanslag 2023 utgör en fjärdedel av det bestående tilläggsbehovet. Domstolarna föranleds således ett behov av tilläggsanslag på 326

000 euro för personalkostnaderna 2023 och en årlig merkostnad på 1,306 miljoner euro från och med 2024. Dessa kostnader hänförs till justitieministeriets förvaltningsområde under moment 25.10.03 Omkostnader för övriga domstolar.

Den ändring av polisens informationssystem som gäller brådskande behandling av förundersökning medför en merkostnad av engångsnatur på 50 000 euro 2023. Dessa kostnader hänförs till inrikesministeriets förvaltningsområde under moment 26.10.01 Polisväsendets omkostnader.

Som helhet betraktat beräknas propositionen medföra kostnader av engångsnatur på 50 000 euro för statsfinanserna 2023, ett behov av tilläggsanslag på 1 079 000 euro 2023 och årliga kostnader på 4 315 000 euro från och med 2024.

5 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

I propositionen föreslås det ändringar i lagstiftningen för att påskynda behandlingen av brott mot barn. Enligt förslaget ska förundersökning göras skyndsamt om det finns misstanke om ett sexualbrott mot en person som är under 18 år eller misstanke om ett brott mot en under 18-årig persons liv, hälsa, frihet, integritet, frid eller ära. Även åklagaren ska i dessa fall skyndsamt avgöra om han eller hon ska väcka åtal. Likaså ska åtal väckas utan dröjsmål. På motsvarande sätt ska huvudförhandlingen i domstol när målsäganden inte har fyllt 18 år och när brottet riktar sig mot ovannämnda skyddsintressen påbörjas inom 30 dagar från det att målet blev anhängigt.

Vid beredningen har man bedömt en avgränsning av bestämmelserna så att endast brott mot barns liv, hälsa och frihet samt sexualbrott mot barn skulle ha hört till de brott som ska handläggas skyndsamt. Denna avgränsning skulle dock inte ha haft någon betydande inverkan på myndigheternas resursbehov till följd av förslaget. Dessutom kan brott som riktar sig mot integriteten, friden och äran betraktas som sådana brott som det är principiellt viktigt att behandla skyndsamt. Därför föreslås det inte någon sådan avgränsning i propositionen.

De olika alternativen för att bestämma hur brådskande behandlingen av ett ärende är behandlas närmare ovan i avsnittet om bedömning av nuläget.

6 Remissvar

Propositionen grundar sig på ett betänkande av en av justitieministeriet tillsatt arbetsgrupp som bedömt effektiviseringen av straffprocessen. Betänkandet publicerades den 18 mars 2022 (Effektivisering av straffprocessen, Justitieministeriets publikationer, Betänkanden och utlåtanden 2022:14).

Betänkandet var på remiss 18.3–30.4.2022. Utlåtande begärdes av 71 instanser, och dessutom kunde vem som helst lämna ett yttrande om betänkandet i tjänsten utlåtande.fi. Det kom in 53 yttranden, av vilka ett kom från en privatperson.

Den fortsatta beredningen av propositionen har gjorts vid justitieministeriet. Propositionen och motiveringen till den har omarbetats utifrån remissvaren vid den fortsatta beredningen.

I flera yttranden förhöll man sig positivt till förslagen om snabbare behandling av brott mot barn. Förslagen ansågs i fråga om sina syften värda att understödja och behövliga för att påskynda behandlingen av brott mot barn. Merparten av remissinstanserna konstaterade att behandlingen inte kan påskyndas endast genom att föreskrivs om saken i lag, utan att en snabbare behandling av brott kräver tillräckliga resurser. Dessutom framfördes det att ändringen

skulle ha en ogynnsam effekt på andra ärenden genom att behandlingen av dem fördröjs. När det gäller åklagarna syns den ogynnsamma effekten också i att mål delvis måste ges till mer oerfarna åklagare, varvid nyttan med specialiseringen minskar och kvaliteten blir lidande. Vissa remissinstanser konstaterade att de konsekvenser som ändringen beräknas ha för resurserna och som förs fram i betänkandet är underskattade. I vissa yttranden ansågs det också att de brott som bestämmelsen gäller är för omfattande. I vissa yttranden kritiserades dessutom lösningen att i fråga om förundersökning och åtalsprövning föreskriva om en allmän skyndsamhet och om en uttrycklig tidsfrist för domstolsbehandlingen.

Det har inte ansetts vara ändamålsenligt att avgränsa de brott som omfattas av bestämmelserna, eftersom en avgränsning av bestämmelserna så att de endast gäller brott mot liv, hälsa och frihet samt sexualbrott inte har några betydande konsekvenser för resurserna. Utöver detta är det principiellt viktigt att också brott mot integritet, frid och ära omfattas av regleringen. Det har ansetts vara motiverat att föreskriva om skyndsam behandling vid förundersökningen och åtalsprövningen och att föreskriva om en uttrycklig tidsfrist vid domstolsbehandlingen av de skäl som nämns ovan i avsnittet om bedömning av nuläget, och det har inte ansetts vara motiverat att ändra denna lösning.

Vissa remissinstanser ansåg att den tidsfrist på 30 dagar som föreslås i betänkandet för ordnande av huvudförhandling i tingsrätten är för kort med avseende på de praktiska åtgärderna för ordnande av huvudförhandling och målsägandebiträde. Med stöd av den föreslagna ändringen av 5 kap. 13 § 3 mom. i lagen om rättegång i brottmål kan det slås fast att tidsfristen i de situationer som nämns i bestämmelsen ska vara längre än 30 dagar. Det har således inte ansetts vara motiverat att förlänga tidsfristen från det som föreslås.

Med anledning av remissvaren har man vid den fortsatta beredningen av förslagen också strävat efter att så noggrant som möjligt bedöma de behov av tilläggsresurser för polisen, åklagarna och domstolarna som ändringarna medför.

En del av remissinstanserna ansåg att det är problematiskt med sådana situationer som reformen föranleder och där brott mot barn måste lösgöras från en större brottslighet till en egen helhet för att kraven på brådiskande behandling ska kunna uppfyllas. Enligt 5 kap. 18 § i lagen om rättegång i brottmål ska ett åtal för flera brott som samma svarande har begått behandlas i ett sammanhang, om det inte anses lämpligare att de behandlas vart för sig. Den nämnda bestämmelsen om behandling av åtal i ett sammanhang är dock tillräckligt flexibel och behöver inte ändras.

I remissvaren fördes det också fram att målsägandens ålder vid tidpunkten för brottet, och inte vid tidpunkten för tillämpningen av bestämmelserna, bör vara avgörande med tanke på tillämpningen av bestämmelserna. Straffprocesslagstiftningen innehåller flera bestämmelser där en parts ålder är en förutsättning för tillämpningen av bestämmelsen. Det avgörande är då personens ålder vid den tidpunkt då bestämmelsen tillämpas. Därför är den föreslagna ändringen inte motiverad på grund av lagstiftningens systematik. Dessutom fördes det fram att det i lagen även bör föreskrivas om brådiskande behandling av andra ärenden än sådana som avgörs vid huvudförhandlingen, när det är fråga om en minderårig målsägande. Detta innebär att det föreskrivs om brådiskande behandling också i fråga om den skriftliga processen. Det finns dock inte motvarande grunder för att föreskriva om brådiskande behandling i fråga om mål och ärenden som ska behandlas skriftligt som i fråga om mål och ärenden som ska behandlas vid huvudförhandlingen, bl.a. för att de mål och ärenden som avgjorts vid den skriftliga processen redan för närvarande i genomsnitt behandlas betydligt snabbare än de mål och ärenden som ska avgöras vid huvudförhandlingen.

7 Specialmotivering

7.1 Förundersökningslagen

3 kap. Allmänna bestämmelser om hur förundersökning ska genomföras

11 §. *Hur snart förundersökning ska göras.* Paragrafen kompletteras med en bestämmelse om minderåriga målsägande.

Till paragrafen fogas ett nytt 3 mom. med en bestämmelse om att förundersökning ska göras skyndsamt om det finns misstanke om ett sexualbrott mot en person som är under 18 år eller misstanke om ett brott mot en under 18-årig persons liv, hälsa, frihet, integritet, frid eller ära. Bestämmelsen gäller målsägande som inte har fyllt 18 år när förundersökningsåtgärderna genomförs. Med tanke på tillämpningen av bestämmelsen ska till brott mot liv och hälsa, utöver de brott som ingår i 21 kap. i strafflagen, också anses höra de brottstyper som är straffbara enligt 31 kap. i samma lag. Förundersökningsåtgärderna ska i dessa situationer genomföras så skyndsamt som möjligt, dock så att hänsyn tas till att de mål som ställts upp för förundersökningen uppnås. Det är särskilt viktigt att straffprocessen framskrider så snabbt som möjligt med tanke på minderåriga målsäganden i fråga om brott som riktar sig mot dessa skyddsintressen.

Det nuvarande 3 mom. blir 4 mom.

7.2 Lagen om rättegång i brottmål

1 kap. Om åtalsrätt och åtalsprövning

8 a §. Paragrafen kompletteras med en bestämmelse om minderåriga målsägande. Till paragrafen fogas ett nytt 3 mom. enligt vilket åklagaren skyndsamt måste avgöra om han eller hon ska väcka åtal, om målsäganden är yngre än 18 år och det misstänkta brottet är ett sexualbrott mot målsäganden eller ett brott mot hans eller hennes liv, hälsa, frihet, integritet, frid eller ära. Även åtalet ska väckas utan dröjsmål. Med tanke på tillämpningen av bestämmelsen ska till brott mot liv och hälsa, utöver de brott som ingår i 21 kap. i strafflagen, också anses höra de brottstyper som är straffbara enligt 31 kap. i samma lag. Bestämmelsen gäller målsägande som inte har fyllt 18 år när åtgärden vidtas. Bestämmelsen motsvarar det som föreskrivs i fråga om brottsmisstänkta i 2 mom. i paragrafen, med skillnaden att den föreslagna bestämmelsen ska tillämpas endast när det är fråga om ett brott som avses i bestämmelsen.

5 kap. Om väckande av åtal

13 §. Enligt det gällande 2 mom. ska huvudförhandlingen hållas inom 30 dagar från det att brottmålet blev anhängigt, om en svarande som inte har fyllt 18 år åtalas för ett brott för vilket, under de omständigheter som nämns i åtalet, föreskrivs strängare straff än fängelse i sex månader. Om huvudförhandlingen ställs in, ska en ny huvudförhandling hållas inom 30 dagar från den dag då huvudförhandlingen skulle ha hållits. Paragrafens 2 mom. har genom regeringens proposition 133/2021 rd ändrats så att huvudförhandlingen istället för att hållas ska påbörjas inom den tid som anges i momentet. Av konsekvensskäl ändras paragrafens 2 mom. på motsvarande sätt så att huvudförhandlingen istället för att hållas ska påbörjas inom den tid som anges i momentet.

Dessutom kompletteras paragrafen med en bestämmelse om minderåriga målsägande. Till paragrafen fogas ett nytt 3 mom. med en bestämmelse om påbörjande av huvudförhandling då målsäganden inte har fyllt 18 år och det misstänkta brottet är ett sexualbrott mot målsäganden

eller ett brott mot hans eller hennes liv, hälsa, frihet, integritet, frid eller ära. Huvudförhandling ska i sådana situationer påbörjas inom 30 dagar från det att ärendet blivit anhängigt. Till brott mot liv och hälsa ska, utöver de brott som ingår i 21 kap. i strafflagen, också anses höra de brottstyper som är straffbara enligt 31 kap. i samma lag. Med tanke på tillämpningen av bestämmelsen är det avgörande hur gammal målsäganden är när ärendet blir anhängigt. Bestämmelsen motsvarar vad som föreskrivs i 2 mom. i fråga om personer som åtalats för brott, med skillnaden att den föreslagna bestämmelsen ska tillämpas endast när det är fråga om ett brott som nämns i bestämmelsen. Av de orsaker som anges i 3 mom. kan det slås fast att tidsfristen ska vara längre än den föreslagna tidsfristen på 30 dagar.

Enligt det gällande 3 mom. kan fristen i 1 eller 2 mom. förlängas utöver den tid som föreskrivs ovan, om detta krävs med hänsyn till en sådan åtgärd som avses i 7 eller 11 §, gemensam handläggning av åtal eller av någon annan viktig orsak. För att säkerställa tillräcklig flexibilitet skulle det vara motiverat att tillämpningsområdet för detta moment även omfattar det föreslagna 3 mom. om minderåriga målsägande. På så sätt föreslås att tillämpningsområdet för detta moment utvidgas till att även omfatta det nya 3 mom. Det nuvarande 3 mom. blir 4 mom.

8 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft i oktober 2023. Ikraftträdande förutsätter att det reserveras tillräckligt med tid för verkställighetsåtgärder.

9 Förhållande till andra propositioner

9.1 Samband med andra propositioner

I propositionen föreslås ändringar i 3 kap. 11 § i förundersökningslagen och i 1 kap. 8 a § i lagen om rättegång i brottmål. De nämnda paragraferna föreslås bli ändrade också i regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning för effektivisering av besöksförbudet som överlämnas samtidigt med denna proposition.

9.2 Förhållande till budgetpropositionen

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2023 och avses att bli behandlad i samband med den.

10 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

I propositionen föreslås bestämmelser om skyndsam behandling av brott mot barn. De föreslagna bestämmelserna är viktiga med tanke de grundläggande fri- och rättigheterna och mänskliga rättigheterna som gäller barnets rättigheter.

Enligt det som noggrannare återgivits ovan i avsnitt 2.2 innehåller bl.a. FN:s konvention om barnets rättigheter (artikel 3, 19 och 39), Lanzarotekonventionen (artiklarna 14 och 30), Istanbulkonventionen (artikel 49), Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (artikel 24) och annan EU-lagstiftning samt Europeiska människorättskonventionen tolkad tillsammans med Europadomstolens praxis bestämmelser som tryggar att barnets bästa kommer i främsta rummet. De föreslagna ändringarna främjar tillgodoseendet av dessa rättigheter.

Enligt 6 § 3 mom. i grundlagen (731/1999) ska barn bemötas som jämlika individer och ha rätt till medinflytande enligt sin utvecklingsnivå i frågor som gäller dem själva. Enligt 19 § 3 mom. i grundlagen ska det allmänna stödja familjerna och andra som svarar för omsorgen om barn så

att de har möjligheter att trygga barnens välfärd och individuella uppväxt. De föreslagna bestämmelserna främjar tillgodoseendet av dessa grundläggande fri- och rättigheter. Genom bestämmelserna fullgör det allmänna sin skyldighet enligt 22 § i grundlagen att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses.

En skyndsam behandling främjar också tillgodoseendet av rättsskyddet. Enligt 21 § 1 mom. i grundlagen har var och en rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol eller någon annan myndighet som är behörig enligt lag samt att få ett beslut som gäller hans eller hennes rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt rättskipningsorgan.

I de föreslagna bestämmelserna ska skyndsam behandling gälla offren för vissa brott. I praktiken kommer lagstiftningen att omfatta en betydande del av alla brott mot barn. Det är motiverat att lämna vissa brott utanför regleringen på grund av skillnaderna mellan olika brottstyper. De brott som ingår i de föreslagna bestämmelserna är sådana brott som kan ha en särskilt negativ inverkan på offret och vars utdragna behandling kan vara särskilt tung för offret. Det finns således en godtagbar grund för den föreslagna bestämmelsen. Dessutom ska de brottmål som behandlas vid skriftlig behandling inte omfattas av begränsningen. Behandlingen av dessa ärenden är i genomsnitt betydligt snabbare än de ärenden som avgörs vid huvudförhandling, så det finns inga motsvarande grunder för skyndsam behandling i fråga om dessa som det finns i fråga om de ärenden som avgörs vid huvudförhandling.

På de grunder som anges ovan kan lagförslagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av 3 kap. 11 § i förundersökningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 3 kap. 11 § i förundersökningslagen (805/2011) ett nytt 3 mom., varvid det nuvarande 3 mom. blir 4 mom., som följer:

3 kap.

Allmänna bestämmelser om hur förundersökning ska genomföras

11 §

Hur snart förundersökning ska göras

Förundersökning ska göras skyndsamt om det finns misstanke om ett sexualbrott mot en person som är under 18 år eller misstanke om ett brott mot en under 18-årig persons liv, hälsa, frihet, integritet, frid eller ära.

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av 1 kap. 8 a § och 5 kap. 13 § i lagen om rättegång i brottmål

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om rättegång i brottmål (689/1997) 5 kap. 13 § 2 och 3 mom., sådana de lyder i lag 243/2006, samt
fogas till 1 kap. 8 a §, sådan den lyder i lagarna 647/2003 och 670/2014, ett nytt 3 mom., samt till 5 kap. 13 §, sådan den lyder i lagarna 243/2006 och 97/2022, ett nytt 3 mom., varvid det ändrade 3 mom. blir 4 mom., som följer:

1 kap.

Om åtalsrätt och åtalsprövning

8 a §

Om målsäganden är yngre än 18 år och det misstänkta brottet är ett sexualbrott mot målsäganden eller ett brott mot hans eller hennes liv, hälsa, frihet, integritet, frid eller ära, måste åklagaren skyndsamt avgöra om han eller hon ska väcka åtal. Även åtalet ska väckas utan dröjsmål.

5 kap.

Om väckande av åtal

13 §

Om en svarande som inte har fyllt 18 år åtalas för ett brott för vilket, under de omständigheter som nämns i åtalet, föreskrivs strängare straff än fängelse i sex månader, ska huvudförhandlingen påbörjas inom 30 dagar från det att brottmålet blev anhängigt. Om huvudförhandlingen ställs in ska ny huvudförhandling påbörjas inom 30 dagar från den dag då huvudförhandlingen skulle ha påbörjats.

Om målsäganden i ett brottmål inte har fyllt 18 år och det misstänkta brottet är ett sexualbrott mot målsäganden eller ett brott mot hans eller hennes liv, hälsa, frihet, integritet, frid eller ära, ska huvudförhandlingen påbörjas inom 30 dagar från det att brottmålet blev anhängigt. Om huvudförhandlingen ställs in ska ny huvudförhandling påbörjas inom 30 dagar från den dag då huvudförhandlingen skulle ha påbörjats.

Fristen i 1—3 mom. kan förlängas utöver den tid som föreskrivs ovan, om detta krävs med hänsyn till en sådan åtgärd som avses i 7 eller 11 §, gemensam handläggning av åtal eller av någon annan viktig orsak.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

Helsingfors den 19 september 2022

Statsminister

Sanna Marin

Justitieminister Anna-Maja Henriksson

1.

Lag

om ändring av 3 kap. 11 § i förundersökningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 3 kap. 11 § i förundersökningslagen (805/2011) ett nytt 3 mom., varvid det nuvarande 3 mom. blir 4 mom., som följer:

Gällande lydelse

3 kap.

Allmänna bestämmelser om hur förundersökning ska genomföras

11 §

Hur snart förundersökning ska göras

(fogas)

Föreslagen lydelse

3 kap.

Allmänna bestämmelser om hur förundersökning ska genomföras

11 §

Hur snart förundersökning ska göras

Förundersökning ska göras skyndsamt om det finns misstanke om ett sexualbrott mot en person som är under 18 år eller misstanke om ett brott mot en under 18-årig persons liv, hälsa, frihet, integritet, frid eller ära.

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av 1 kap. 8 a § och 5 kap. 13 § i lagen om rättegång i brottmål

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om rättegång i brottmål (689/1997) 5 kap. 13 § 2 och 3 mom., sådana de lyder i lag 243/2006, samt
fogas till 1 kap. 8 a §, sådan den lyder i lagarna 647/2003 och 670/2014, ett nytt 3 mom., samt till 5 kap. 13 §, sådan den lyder i lagarna 243/2006 och 97/2022, ett nytt 3 mom., varvid det ändrade 3 mom. blir 4 mom., som följer:

Gällande lydelse

1 kap.

Om åtalsrätt och åtalsprövning

8 a §

(fogas)

5 kap.

Om väckande av åtal

13 §

Om en svarande som inte har fyllt 18 år åtalas för ett brott för vilket, under de omständigheter som nämns i åtalet, föreskrivs strängare straff än fängelse i sex månader, skall huvudförhandlingen hållas *senast* 30 dagar efter det att brottmålet blev anhängigt. Om huvudförhandlingen ställs in skall ny huvudförhandling hållas inom 30 dagar från den dag då huvudförhandlingen skulle ha hållits.

(fogas)

Föreslagen lydelse

1 kap.

Om åtalsrätt och åtalsprövning

8 a §

Om målsäganden är yngre än 18 år och det misstänkta brottet är ett sexualbrott mot målsäganden eller ett brott mot hans eller hennes liv, hälsa, frihet, integritet, frid eller ära, måste åklagaren skyndsamt avgöra om han eller hon ska väcka åtal. Även åtalet ska väckas utan dröjsmål.

5 kap.

Om väckande av åtal

13 §

Om en svarande som inte har fyllt 18 år åtalas för ett brott för vilket, under de omständigheter som nämns i åtalet, föreskrivs strängare straff än fängelse i sex månader, *ska* huvudförhandlingen *påbörjas* inom 30 dagar från det att brottmålet blev anhängigt. Om huvudförhandlingen ställs in *ska* ny huvudförhandling *påbörjas* inom 30 dagar från den dag då huvudförhandlingen skulle ha *påbörjats*.

Om målsäganden i ett brottmål inte har fyllt 18 år och det misstänkta brottet är ett sexualbrott mot målsäganden eller ett brott mot hans eller hennes liv, hälsa, frihet, integritet, frid eller ära, ska huvudförhandlingen påbörjas

Gällande lydelse

Fristen i 1 eller 2 mom. kan förlängas utöver den tid som föreskrivs ovan, om detta krävs med hänsyn till en sådan åtgärd som avses i 7 eller 11 §, gemensam handläggning av åtal eller av någon annan viktig orsak.

Föreslagen lydelse

inom 30 dagar från det att brottmålet blev anhängigt. Om huvudförhandlingen ställs in ska ny huvudförhandling påbörjas inom 30 dagar från den dag då huvudförhandlingen skulle ha påbörjats.

Fristen i 1—3 mom. kan förlängas utöver den tid som föreskrivs ovan, om detta krävs med hänsyn till en sådan åtgärd som avses i 7 eller 11 §, gemensam handläggning av åtal eller av någon annan viktig orsak.

Denna lag träder i kraft den 20 .